

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра туризму

Худоба В.В., Четирбук О.Р

Географія ностальгійного туризму

Лекція з навчальної дисципліни

“Культурний та етнічний туризм ”

для студентів II курсу факультету туризму

спеціальності “Туризм”

Для студентів спеціальності 242 Туризм

(спеціалізація «Туризмознавство»)

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

на засіданні кафедри туризму

_____ протокол № __

Зав.каф _____ І.М.Волошин

План:

1. Терміни та поняття ностальгійного і сентиментального туризму
2. Мотиви та причини подорожей у ностальгійному туризмі
3. Географія української діаспори в світі
4. Іноземні діаспори на території України

СЛАЙД

1. Ностальгійний (або етнічний) туризм є видом рекреаційного туризму. Такий вид подорожі дуже полюбився людям у країнах Західної Європи. Під час таких подорожей туристи вивчають певні групи місцевого населення, які діляться на етноси. Знайомляться з їх життям, особливостями побуту та культури.

Цей вид туризму дає можливість багатьом туристам отримати інформацію про свої корені, а також дізнатися ряд історичних фактів про майже нікому невідомого народі або національності. Часом отримуючи певну підтримку, туристи можуть відшукати своїх далеких родичів на абсолютно чужих територіях. В цьому питанні туристам можуть надати допомогу приватні детективи, що займаються різними історичними пошуками.

СЛАЙД

Дуже часто люди їдуть, щоб відвідати землі, де проживали їхні діди, батьки або вони самі в дитячому віці, ще до того, як їм довелося покинути ці місця з різних причин. Тому назва ностальгійний туризм, приховує в собі потаємний сенс і глибоке значення. Адже саме ностальгія і туга за минулими часами змушує багатьох людей, замість відпочинку на якому-небудь курорті, вирушати у віддалені місця для пошуку коренів свого походження, а також для знайомства зі своїми далекими родичами.

Це вид подорожі або відпочинку, під час якого людські почуття, емоції, ностальгія є панівними мотивами поїздки. В основі згаданого сентименту покладено бажання відвідати місця, з якими пов'язана історія рідного народу, життя предків або особисте перебування.

СЛАЙД

Узагалі "сентимент" - стан надмірної чутливості, вияву емоцій, почуттів. Отже, засадами сентиментального туризму є ностальгія за рідним домом, батьківщиною, бажання повернутися на землю, де народилася людина або проживали її батьки чи предки.

У вітчизняній науковій і науково-популярній літературі, а також у виступах державних службовців, котрі опікуються розвитком туризму, широко використовують термін "сентиментальний туризм". Однак його поняття в географії туризму не обґрунтоване.

СЛАЙД

Відомо, що основними мотивами сучасних подорожей є економічні, політичні, соціальні, культурні, технічні й психологічні. В європейській

туризмології термін "**сентиментальний туризм**" використовують для позначення тих подорожей, головним мотивом яких є "**прагнення повернення**".

Людину, яка перебуває у вирі міського життя, часто супроводжують шум вулиць із переповненим транспортом, блимаючі екрани, ділових комп'ютерів, а також фінансові чи сімейні клопоти. Тому вона прагне повернутися до того стану, коли всього цього ще не було.

СЛАЙД 2. Такі мотиви класифікують на:

- **біологічні**, тобто намагання людини повернутися до комфортніших природних умов існування людського організму;
- **психологічні**, коли повернення асоціюються з давніми підсвідомими образами, намаганням повернутися у місце, де психологічні установки пращурів були інтровертнішими;
- **культурно-історичні**, пов'язані з прагненням людини повернутися до минулого своєї родини, етносу, спадщини власної нації.

Якщо біологічні мотиви повернення відповідають рекреаційному виду туризму, а психологічне повернення забезпечують розважальні та хобі-тури, культурно-історичні мотиви реалізуються через сентиментальні подорожі, представниками різних поколінь діаспори та нацменшин. Як перші, так і другі прагнуть не втрачати зв'язок з державами, де колись мешкали самі або їхні пращури. Здебільшого сентиментальні відносини пов'язані з вивченням історико-архітектурних пам'яток, давніх поселень та місць поховань.

СЛАЙД

Причин для такого роду туризму досить багато. Деякі люди були змушені покинути рідні місця насильно з-за **політичних, військових чи релігійних мотивів**. А деякі покидали рідні землі в пошуках кращого життя добровільно. Таких переселенців прийнято називати **економічними**.

Завдяки історичній пам'яті, сентиментальні подорожі відновлюють національну самосвідомість.

СЛАЙД

Діаспорні тури називають ще "пошук коріння".

Деякі дослідники сентиментального туризму ототожнюють його з етнічним. Так, професор В. Кифяк вважає, що **етнічний туризм** - це поїздка з метою побачень із рідними та близькими й пов'язана з відвідуванням і виїздом у віддалені регіони країни або інші держави. Безсумнівно в етнотуризмі існують елементи сентименту, але на передньому плані - це побачення з рідними та близькими або відвідування місць їхнього перебування, а сентиментальний туризм охоплює значно ширші горизонти, основу якого становлять людські почуття, емоції, ностальгія.

СЛАЙД

3. Сентиментальний туризм неухильно розвивається. Він особливо популярний у прикордонних районах, де в зв'язку з історичними обставинами могли змінюватися державні кордони, отже, й відбувалися переселення народів. Наприклад, Друга світова війна привела до зміни етнокордонів на західних теренах України, що супроводжувалось виселенням українців із Лемківщини,

Підляшшя, Надсяння, Холмщини. Так, наприкінці війни і в першій післявоєнній рік з етнічно-українських регіонів, які відійшли до Польщі, було виселено близько 500 тис. українців. їх переселили у південні й західні області УРСР. Натомість сотні тисяч поляків, євреїв - громадян довоєнної Польщі - переселили на територію повоєнної Польщі. Це відбувалося згідно з угодою про обмін населення між УРСР і польським комуністичним режимом. Такі переміщення створили передумови для сентиментальних поїздок, але вже у значно пізніший період²³.

Комуністичні режими Польщі й УРСР практично заборонили відвідування рідних земель уздовж україно-польського прикордоння. Після розпаду СРСР і комуністичного режиму в Польщі ситуація різко змінилася. Місцева влада у прикордонних районах лояльно ставиться до таких поїздок.

СЛАЙД

Із Волині на історичну батьківщину в 1945 р. було переселено близько 30 тис. чехів, що доцільно вважати ще одним джерелом сентиментальних відвідин західноукраїнських земель.

СЛАЙД

Помітний слід в історії взаємин українців з іншими народами залишили німці, переселені в 1939 р. зі західноукраїнських земель до Німеччини, а також депортовані німці на схід у 1941 р. з Південної та Лівобережної України.

СЛАЙД

Депортація кримських татар та інших етнічних меншин у 1944 р. із Криму до Середньої Азії спричинила проблему повернення цих народів на "засиджені" ними землі впродовж багатьох століть.

СЛАЙД

Варто згадати і про депортацію українського населення західних областей України у віддалені регіони Росії впродовж 1939-1941 та 1944-1952 рр., яка не загоїла рани туги за батьківською землею дотепер.

СЛАЙД

Приводом для сентиментальних поїздок в Україну є еміграція євреїв у Ізраїль та країни Заходу в 70-80-х роках ХХ ст., яка відбувалася з етнополітичних та етнокультурних міркувань.

Українців дуже часто саме економічна скрута змушувала переселятися за межі національної території. На чужинецьких землях хоч і відбувалися асиміляційні процеси, але водночас тривав і продовжує тривати достатньо високий рівень збереження ідентичності з батьківською землею.

СЛАЙД

"Тепер у світі, - зауважив професор Ф. Заставний, - живе близько 50 мільйонів українців (за іншими оцінками 70-75 мільйонів), у тому числі в зарубіжжі (в діаспорі) - майже 10 мільйонів, або близько 20 % усіх українців світу. Словом, кожен п'ятий українець світу живе в зарубіжжі. Українська діаспора (діаспора - грецьке слово, що означає "розсіяння") є однією з найчисленніших не лише серед слов'янських народів, а й світу"²⁴. Самі українці, котрі проживають за межами України, називають себе **"українцями на поселеннях"**.

Середовище перебування зарубіжного українства сформувалося під дією різних чинників і в умовах різних держав, бо воно, на думку М. Дністрянського, вирізняється великою неоднорідністю щодо ступеня збереження самобутності та самосвідомості своєї етнонаціональної приналежності²⁶. Найсприятливішими для збереження української етнічності виявилися держави з демократичним устроєм, тобто західні, й, навпаки, в умовах тоталітарної держави, якою була, наприклад, радянська імперія, збереження самобутності значно ускладнювалося. Так чи інакше, залежно від ступеня етнонаціональної самосвідомості активними учасниками сентиментальних поїздок в Україну є групи українців із високим ступенем усвідомлення української ідентичності, ті, що усвідомлюють своє українське походження, хоча уже тісно інтегровані в суспільство країни проживання. Невелику частку сентиментальних поїздок в Україну можуть становити асимільовані групи, котрі дотримуються деяких українських релігійних та побутових традицій, і найменшу - денационалізовані групи, котрі ще в певний спосіб можуть зберігати пам'ять про українське походження.

СЛАЙД

За приблизними оцінками, близько 5 млн наших земляків живе у колишніх республіках СРСР - тепер уже незалежних держав. Ця частина діаспори стала "східною", а українці, що живуть на території інших держав (за підрахунками Ф. Заставного, - близько 4 млн), називають "західною діаспорою".

СЛАЙД

Ядром східної української діаспори (65 % їхньої загальної кількості) є українці в Росії. За даними перепису 2002 р. тут проживало близько 2 млн 943 тис. українців. Більшість цього населення - іммігранти з України після Другої світової війни.

Українська діаспора в Казахстані налічує 547 тис. осіб (1999 р.). У країнах Центральної Азії (Узбекистані, Киргизстані, Таджикистані, Туркменистані) проживає понад 338 тис. українців. Деяка частина українців мешкає в Естонії - 35 тис., у Білорусі - 327 тис. і Молдові - понад 100 тис.²⁷

Найвищою національною свідомістю в східній українській діаспорі вирізняються українці Росії, що групуються навколо українських організацій Москви, Санкт-Петербурга, Мурманська, Воркути, Сиктивкара, Нижньовартівська, Норильська, Оренбурга, Тюмені. В інших названих країнах, окрім Естонії, спостерігаються негативні тенденції етнодемографічного та соціально-культурного розвитку українців. Розширення ділових контактів, а також сентиментальних поїздок на батьківщину предків, тобто в Україну, може посприяти піднесенню етнокультурного рівня зарубіжних українців зі східної діаспори.

СЛАЙД

Ядром західної української діаспори вважають українців Північної Америки (США та Канади). 3-поміж українського населення західної діаспорина на ці країни припадає не менше 60 % українців. У США, враховуючи і нову хвилю іммігрантів, проживає понад 2 млн осіб українського походження. Сучасна генерація українців за рівнем доходів, ступенем освіченості й громадською

активністю перебуває на середньому рівні соціально-економічної значимості, що вирізняє їх у західній діаспорі. У Канаді, за даними місцевих досліджень, мешкає понад 961 тис. осіб українського походження, з-поміж яких 420 тис. народилися в українських сім'ях, а понад 541 тис. - у змішаних²⁸. Громадські організації Канади та США підтримують тісні зв'язки з історичною батьківщиною, що сприяє активізації сентиментального туризму.

СЛАЙД

У Південній Америці найбільша українська діаспора сформована в Бразилії й Аргентині, де проживає відповідно 120 і 100 тис. населення українського походження. Серед інших країн Південної Америки кількатисячними громадянами українського походження вирізняються Венесуела, Парагвай, Уругвай.

СЛАЙД

Після Другої світової війни сформувалася українська діаспора у найвіддаленішому материка - в Австралії, де налічується близько 35 тис. осіб українського походження.

СЛАЙД

Серед європейських країн найдавнішу групу українців мають Боснія та Герцеговина, Сербія (автономний край Воєводіна), Хорватія (область Славонія).

Важливе місце в українській західній діаспорі посідає Німеччина, зокрема південні землі Баварії та Баден-Вюр-тенберга. Найбільшим центром української громади є Мюнхен, де мешкає третина тутешніх українців. Тут розташований провідний центр науково-освітнього життя всієї української діаспори - Український вільний університет.

СЛАЙД

У Франції налічується близько 40 тис. осіб - нащадків українських емігрантів, що виїхали з України після Першої світової війни.

Живуть українці також в Австрії (близько 5 тис), Бельгії (понад 4 тис), Нідерландах (близько 1 тис осіб). Невелика громада українців поселилася у Швеції (близько 2 тис', осіб). У Великій Британії живе понад 35 тис. українців. Ця громада переважно сформована з учасників українського національно-визвольного руху 40-х років ХХ ст.

Живуть українці в Італії, Іспанії, Португалії, Чехії, Польщі, поповнюючись новою хвилею трудової еміграції з України.

З явищем діаспори пов'язаний процес формування суспільних груп, яких об'єднує почуття спільного походження та культури, а також мовна спільність й історично сформована назва - "українська етнічна група". Почуття національної приналежності достатньо тривке. Сентиментальний туризм створює реальний шанс зміцнення почуття національної приналежності природної єдності національних спільнот.

Поїздки української діаспори на рідну землю у радянський період (1950-1980 рр.) дуже фільтрувала тодішня влада, Комітет державної безпеки. Тому такі поїздки не були масовими. З початком розвитку демократії, зокрема після

утворення незалежності України, колишні емігранти все частіше стали відвідувати місця, з якими було пов'язане їхнє життя або життя предків.

Еміграція політична чи навіть трудова пов'язана з Другою світовою війною, найактивніше могла брати участь у поїздках на рідну землю у 70-80-х роках, але тоталітарний радянський режим не допускав прямих родинних зв'язків на батьківській землі. Нині відбулося природне скорочення перших поколінь - вихідців із України. Тому ці покоління замінені представниками третього, четвертого поколінь, котрі вже втратили прямі родинні зв'язки і їдуть в Україну як на батьківщину предків. Безумовно, ця особливість впливає на розміри сентиментального туризму і чи не найголовніше - на потребу розміщення не у колишній батьківській хаті, а в готелях з якісним обслуговуванням. Тому сучасним менеджерам необхідно брати до уваги не лише попит на якісне розміщення, а й духовно-сентиментальні потреби, що можуть виражатися у вивченні звичаїв, традицій, історії українського народу.

СЛАЙД

Еміграція українців продовжилася і наприкінці ХХ ст., і на початку ХХІ ст. Так звана заробітчанська громада українців, частина яких залишається проживати за кордоном, вплинула і на збільшення кількості української діаспори. Заробітчанська українська громада найчисленніша у світі. Тепер кількість усіх українських заробітчанин, які виїхали за роки незалежності України, становить 5 млн осіб²⁹. За інформацією дипломатичних представництв України, в Росії на заробітках перебуває понад 1 млн українців, у Польщі - 350 тис, в Італії - близько 500 тис, в Чехії- 200 тис, Словаччині - 100 тис, Португалії - 300 тис, Іспанії - 100 тис.³⁰, Туреччині й Греції - по 35 тис, США- 25 тис

Наголосимо, що кількість українських заробітчанин у світі збільшується, а інтенсивність міграційних впливів зростає. В еміграційних потоках з України переважають молоді, освічені й енергійні люди, котрі легко "вписуються" у господарську діяльність нового оточення. Сентимент туги за Україною може бути матеріалізованим шляхом повернення на батьківщину і трудовлаштування добрих спеціалістів, бізнесменів, фермерів.

4. У становленні сентиментального туризму нашої держави важлива роль належить малочисельним групам населення: полякам, євреям, вірменам, німцям та іншим народам, котрі формують етнічну мозаїчність міста, регіону, країни. Проживаючи на українських землях, вони залишили самотні пам'ятки культури - архітектурні споруди, писемні джерела, що зберігаються у державних архівах України, некрополі на окраїнах міст, сіл та ін.

Етнічна мозаїчність того чи іншого краю формувалася впродовж віків. Так, з XIV ст., після завоювання Галичини, на українських землях поселилися поляки. Близько 400 років вони прагнули утвердитися на українських землях і полонізувати їх. Хоча їм цього не вдалося, однак чимало міст, містечок, окремих районів стали центрами польського сентименту (Львів, Жовква, Борислав, Мостиська, Золочів,

СЛАЙД

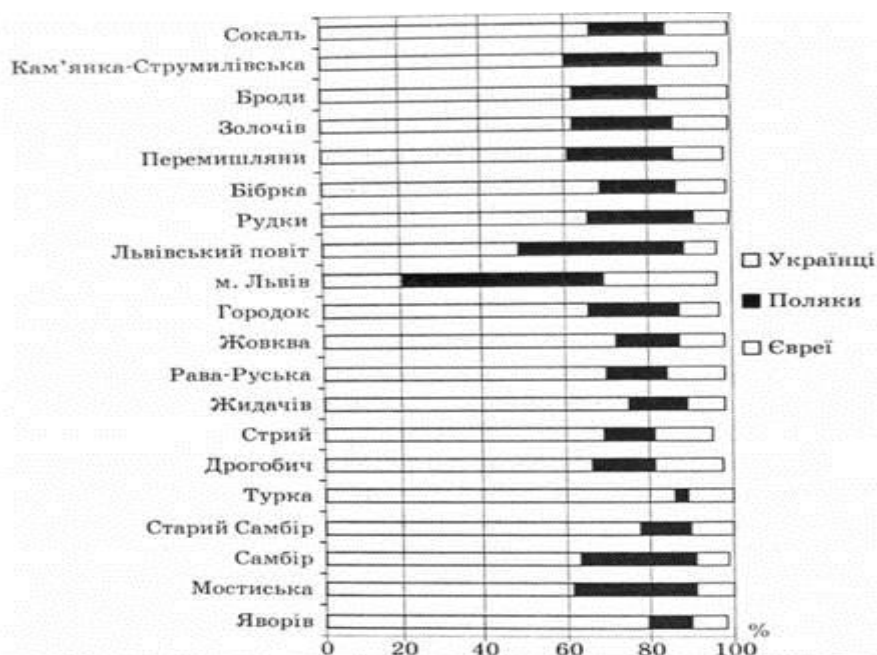

Рис. 6.1. Етнічна структура населення окремих повітів Східної Галичини (у межах сучасної Львівської області) за результатами перепису 1900 р., %

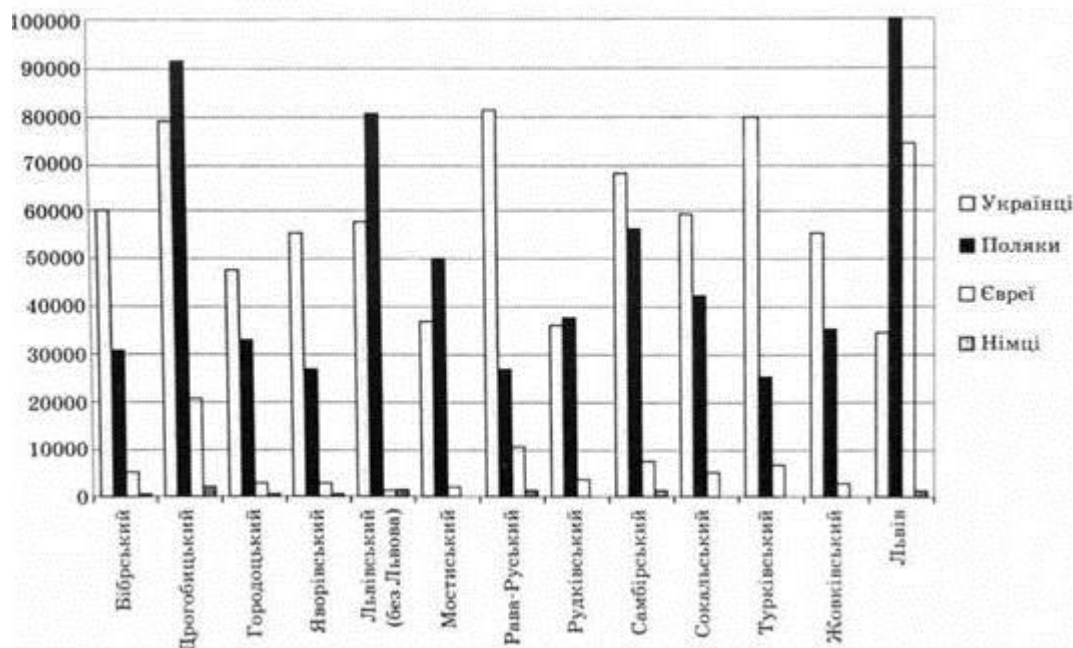
Кам'янець-Подільський, Скалат, Житомир тощо), деякі райони Волині.
СЛАЙД

З приходом радянської влади (1939 р.) розпочалася хвиля депортацій. За офіційними даними польської статистики лише з українських земель, що перебували у складі Польщі до 1939 р., переселилися близько 788 тис. осіб, а якщо додати ще тих, хто прибув у Польщу не безпосередньо з території західноукраїнських земель, а іншими шляхами, то - понад 810 тис.³⁴ У зв'язку з цим кількість поляків на землях західної України різко знизилася. Наприклад, якщо перед війною у Львові проживало 40 % поляків, то в 1989 р. (дані перепису населення) - 1,2%.

Останній перепис населення, що відбувся у 2001 р., засвідчує, що кількість етнічних поляків у Львівській області зменшилася до 0,7 %, становлячи 18,9 тис. осіб (табл. 6.1). У Львові їх кількість не перевищує 1 %. Серед районів області найбільше поляків проживає в прикордонних районах з Польщею, а саме: в Мостиському - 7,6 % та в Старосамбірському - 1,2%.

СЛАЙД

Таблиця 6.1. Етно національний склад населення Львівської області за переписом 2001 р.

Процеси демократизації в нинішній країні посприяли національному відродженню польської етнічної групи в Галичині. У багатьох містах створюють польські культурні товариства, активізує діяльність римо-католицька церква, з'явилися польські школи, газети, надходить допомога з Польщі. Все це сприяє культивуванню спільної культурної спадщини. Кінець ХХ ст. став піковим для польського сентиментального туризму у Галичині. Поїздки громадян Польщі, котрі народилися на заході України, мешкали тут у довоєнні та перші повоєнні роки, стали масовими. Так, *"Towarzystwo milosnikow Lwowa .."* зайнялося організацією сентиментальних поїздок на західноукраїнські землі, відвідуючи найцікавіші, на їх розсуд, пам'ятки польської культури у Львові, Мостиськах, Жовкві, Золочеві, а також Кременці, Хмельницьку, Житомирі, й інших центрах перебування предків. Особливими місцями паломництва є *Личаківський цвинтар* у Львові, де спочивають видатні особистості польського народу - поетеса М. Конопніцька, Національний герой Польщі Ю. Ордон, письменниця Г. Запольська, історик, письменник К. Шайноха, художник А. Гротгер. Це також місце польських військових поховань. Визначною історико-архітектурною, культурною та духовною пам'яткою для поляків, які беруть участь у сентиментальних поїздках, є *Латинська катедрa*, пам'ятка готичної архітектури, що збереглася після пожежі 1527 р. Обов'язковий об'єкт екскурсійного показу - центральна площа Львова з пам'ятником польському поету *А. Міцкевичу*, який відкритий 1904 р.

Історія *українських вірмен* тісно пов'язана з історією розвитку міських поселень в Україні. Найдавніші переселенці з'явилися на наших землях десь у другій половині ХІ ст., коли стали жертвою завойовників турків-сельджуків. Перші їх поселення виникли у Криму, відтак - у багатьох містах Галицько-Волинської держави - Львові, Кам'янці на Поділлі, Тисмениці, Бережанах. Вірмени були добрими торговцями східного краму, перекладачами та послами,

а також фаховими ювелірами, будівельниками. Серед відомих імен вірменського походження - Г. Піранович (реформатор польської освіти), Т. Баронч (львівський скульптор), Т. Тарасевич (учений, фармацевт), К. Мікулі (музикант), І. Лукасевич (винахідник газової лампи) та ін.

СЛАЙД +2

Найвідомішими пам'ятками вірменської культури, які притягують усіх вірмен світу, є *Вірменський собор* (1364 р.) - духовний центр, єпархіальний осередок "усіх вірмен Руси та Волохії", що підлягав безпосередньо католикосові в Ечміадзіні (Вірменія), - релігійній столиці вірмен усього світу, та вулиця Вірменська, яка формувала ядро середньовічного Львова. На цій вулиці проживала найчисленніша колонія вірмен на території України.

СЛАЙД

Перед Другою світовою війною більшість вірмен покинули нашу батьківщину. Вірмени повертаються в Україну, але як туристи, котрі вивчають архівні документи, пізнаючи архітектурні ансамблі, відвідують храми XIV-XVI ст., могили предків, що добре збереглися на Личаківському цвинтарі. Організатором сентиментальних походів для вірмен є вірменська община у Львові. Вона почала діяти з 1989 р.

СЛАЙД+1

Єврейська національна меншина в Історії України та Львова залишила помітний слід. Особливо це почало виявлятися з XVII ст. Тут вони ставали купцями, торгівцями, займалися ремеслом (кушнірством, кравецтвом, сукацтвом, шевством). Пам'ятки архітектури (фрагментарні залишки синагог у Криму з античних часів, рештки синагоги І. Нахмановича у Львові - "Золота Роза" 1582 р., синагоги у Шар-городі (Вінницька область), Сатанові (Хмельницька область), Підгайцях (Тернопільська область), єврейські цвинтарі (око-писка), місця масових розстрілів фашистами у роки Другої світової війни (всього за два роки окупації на території дис-трикту "Галичина" було знищено 550 тис. євреїв³⁴, пам'ятники жертвам єврейського гетто повинні викликати значний інтерес для світового єврейства. Адже культура українських євреїв, їхні пам'ятки повинні увійти у сентиментальні єврейські маршрути, а їх чимало у Львові, Івано-Франківську, районних містечках Галичини - Городенці, Старому Сам-борі та в інших місцях.

СЛАЙД

В Україні відомі історичні пам'ятники *німецької культури*. Перші німецькі поселенці, наприклад, у Галичині з'явилися в XIII ст., зокрема у Львові. їхній вплив у цьому місті був таким значним, що в офіційних документах використовували німецьку мову. Німецька колонізація супроводжувалася запровадженням магдебурзького права. Надання такого права засвідчувало значний економічний розвиток і формування міщанства як верстви.

Перші сільські німецькі поселення почали виникати ще на початку 20-х років XVIII ст. на Закарпатті (поблизу Мукачєвого та Сваляви) у Центральній і Південній Україні - XVIII ст. і в Галичині - кінець XVIII ст. У середині XIX ст. у західній частині України налічувалося близько 400 невеликих німецьких колоній, у тому числі 250 - у Галичині та Буковині. Напередодні Першої

світової війни на півдні України було приблизно 1 тис. німецький колоній, де мешкало 350-370 тис. німців (у Криму - 43 тис.). Німецькі колоністи у сільських місцевостях створювали зразкові господарства.

За результатом Всеукраїнського перепису населення 2001 р. на території України проживало 33,3 тис німців. Дотепер колишні німецькі колонії вирізняються у міському і навіть сільському розселенні. Це, зокрема, виявилось у планувальній структурі поселень.

Для розширення поїздок в Україну необхідно розробити сентиментально-туристичні маршрути для різних етнічних груп (табл. 6.2). Такі маршрути повинні бути і всеукраїнського, і регіонального, і місцевого значення, щоби задовольнити найрізноманітніші запити туристів (прикладом місцевого сентиментального маршруту може бути автобусно-пішохідний маршрут Львовом - рис. 6.3). Варто розробити маршрути польського, єврейського, вірменського, російського й, безумовно, українського родинного сентименту. Для їхнього ефективного розвитку необхідно забезпечити рекламно-інформаційну базу за кордоном, створити прийнятну для іноземного туриста туристичну інфраструктуру, забезпечити вільні кордони - наземні та повітряні.

Отже, сентиментальний туризм має всі передумови для виокремлення у самостійний вид туризму. Адже його значення пов'язане не лише зі задоволенням сентименту, пов'язаного з ностальгією за батьківщиною, він виконує важливі функції: пізнавальні, естетичні й виховні, які сприятимуть зміцненню дружби між українським народом та представниками національних меншин.

Дві світових війни принесли людям нашої землі велика кількість бід і горя. Із-за воєн створювалися потоки переселенців, військовополонених та інтернованих, які не змогли повернутися в рідні краї з-за страху гоніння і переслідування. Така ситуація призвела до створення спеціальних етнотуров. Такі тури дають можливість багатьом людям вникнути в життя своїх предків, познайомитися з місцями їх походження або просто відвідати свою батьківщину. У Росії, ще не маючи назви, етнічний туризм почав свій розвиток на початку 90-х років, відразу після розвалу Радянського Союзу і падіння залізної завіси. У багатьох людей з'явилася можливість відвідати місця, де вони втратили своїх родичів і близьких друзів. З цілком зрозумілих причин основне число таких туристів складають літні люди, а й молодь також прагне дізнатися про свої корені, хоч не так інтенсивно.

Яскравим прикладом ностальгічного туризму можна вважати масовий потік фінів на місцевості навколо Ладозького озера. В період війни з 1939 по 1945 року, близько 500 тисяч фінів були змушені покинути рідні місця. Притулок їм надали Фінляндія і Швеція, де вони оселилися компактними поселеннями. Після того, як їм було дозволено відвідувати Ленінградську область, етнічний туризм придбав масовий характер.

Програми ностальгійних турів досить специфічні і різноманітні. У більшості випадків для кожного туриста складається індивідуальний маршрут. У більшості випадків такі туристи ходять на кладовища, шукають могили своїх предків. Також вони відвідують населені пункти, де колись проживали їх

близькі родичі або вони самі. Під час таких відвідувань вони розпитують місцевих жителів про своїх предків. Але, на превеликий жаль, за останній час ностальгичний туризм почав поступово згасати. Це пов'язано з тим, що молоде покоління не дуже цікавиться своїм родоводом, і ми так всі помалу стаємо Іванами, які не пам'ятають своєї спорідненості. Молоді люди повинні докорінно змінити свою позицію, необхідно бути вдячними тим, кому ти зобов'язаний своєю появою на світ Божий.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоцерківська Т.М. Значення народних звичаїв та традицій для розвитку фестивального туризму в Україні / Т.М. Білоцерківська // Сфера розваг – важлива складова у підвищенні ефективності туристичного бізнесу: Зб. наук. праць. – Донецьк, 2006. – С. 224-228.
2. Бучко Ж. Народні звичаї та традиції населення Українських Карпат у контексті фестивального туризму / Ж. Бучко // Вісник наукових досліджень. Серія: Туризм. – Тернопіль, 2006. – Випуск 2. – С.183-185.
3. Бучко Ж.І. Народні традиції в туристичній індустрії Карпатського регіону / Ж.І. Бучко, А.І. Гольча, В.П. Чупак // Сфера розваг – важлива складова у підвищенні ефективності туристичного бізнесу: Зб. наук. праць. – Донецьк, 2006. – С.231-234.
4. Грицку В. Доцільність організації фестивалів для активізації туристичної діяльності в Чернівецькій області / В. Грицку, Ю. Грицку // Географія в інформаційному суспільстві. Збірник наукових праць. У 4 тт. – К. ВГЛ Обрії. 2008 – т.4 – С.219-221.